

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סוכ"ב 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מררת רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת נזיר מ"ג - מ"ט ♦ כלים י"א, א' - י"א, ה'

גליון מס' 854

בס"ד, כ"א תשרי תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ ההיתר לחלל שבת משום פיקוח נפש, מורכב משני טעמים
- ♦ האם מותר להדליק מנורה בשבת עבור חולה
- ♦ האם הכהן חייב לשכור קברנים שימלאו את מקומו?
- ♦ שכירת מרכבה מהירה כדי להציל את החולה מחילול שבת
- ♦ עיכוב קבורת המת לכבודו, אימתי?
- ♦ דיני "מת מצוה", אימתי?

- ♦ אין צורך לשמור שיניים שנעקרו
- ♦ הטעם לקבורת אבר מאדם חי
- ♦ לימוד רפואה על אבר מן החי
- ♦ ייצור מוצרי רפואה מגוף האדם
- ♦ גילגולה של שאלה בין גאוני הדור
- ♦ האם מותר להחיות מתים תוך כדי חילול שבת

דבר העורך

מבט קדימה

שתי מסגרות משקפיים החזיקו בידיהם, והרכיבון חליפות על חטמם הרוטט. חלום של חמישים שנה עומד להתגשם ולהפוך למציאות.

האנייה עמדה להפליג, איש צוות אדיב ליווה אותם אל חדר המגורים ששכרו, ולאחר ששקעו בכוסותיהם, נזכרו יחד בכל אשר עבר עליהם בעשרות השנים האחרונות.

מסיבות שונות ומשונות נגזר עליהם לחיות מרבית חייהם מנותקים מבני משפחתם. ארבעת ילדיהם היו בגילאי 8 עד 12 כאשר נאלצו להפקידם בידי הסב והסבתא המסורים ולהרחיק לארץ נכר. יום רדף יום, שנה רדפה שנה, ובשנים הראשונות התעוררו בכל בוקר עם תקווה עזה, כי היום הזה יעשו כל שלא ידם לשוב ולפגוש בילדיהם.

השנים נקפו. המציאות סירבה להכנע לתכנוניהם, ורק לאחר עשרות שנים בהן התייששו, מצאו עצמם מפליגים לפגישה הסטורית עם "הילדים". כן, הם ידעו כי זה מכבר הפכו ילדיהם לסבים מאושרים, אך בפיהם נותרו "הילדים", כמו עצר הזמן מלכת.

בעודם מפליגים בלב ים, נערכו בני המשפחה קדחתנית לקראת המאורע. "הסבא והסבתא" שהיו עד כה סמלים נטולי גוף, עמדו להופיע בכבודם ובעצמם. אולם גדול נשכר. תקרובת כיד המלך. חוברת ובה תרשים של שושלת המשפחה הופקה ביד אומן. צלמים לא היה צורך להזמין. הם התקבצו מאליהם להנציח את הרגע המיוחד.

הפגישות היתה באמת מיוחדת. **בליל** קולות ודמויות הציפו אותם עם רדתם אל החוף. האם עיניהם חוזות את אשר הן חוזות! הם עמדו כפופים ממשא השנים והביטו זה בזה, היינו כחולמים.

הנה, בנם הקטן. פניו חרושי הקמטים לא טשטשו את תווי הפנים שנחקקו בזכרונו. האף נשמת קמעא, האזניים התדלדלו מעט, העפעפיים התרופפו, אך המבט והדיבור. אי אפשר לטעות. ליצידו עמד בנם הגדול, סבא של ממש, אי אפשר להכיר, אך ההליכה לא השתנתה. ימין, תנועה קדימה, ושמאל. אותו דבר. **בזה** אחר זה עברו לפנייהם בני המשפחה. למרות התכנון הקפדני, בכל שרר מבוקה ומבולקה. הבן

◀

דף מג/ב לפי שאינו מטמא לאבר מן החי של אביו

אין צורך לשמור שיניים שנעקרו

כידוע, מצווה על הכהנים להיטמא ולעסוק בקבורת אחד משבעת קרוביהם, כגון: אב, אם, אח וכדומה (חינוך מצווה רס"ד על פי הגמרא בזבחים ק/א). סוגייתנו מביאה את דברי רבי יהודה האוסר על כהן להיטמא לאבר שנגדע מאביו החי.

הטעם לקבורת אבר מאדם חי: מדברי סוגייתנו מוכיח הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק א' סימן רל"א), שיש מצווה לקבור אבר שנגדע מאדם חי [שלא כדעת הנודע ביהודה, שו"ת תנינא סימן ר"ט]. שהרי, כל ההיתר שנתנה התורה לכהן להיטמא לשבעת קרוביו הוא כדי לטפל בקבורתם, ואם אין חיוב לקבור אבר מן החי, מדוע צריכה התורה לאסור על כהן להיטמא לאבר מן החי? הרי לנו שמצווה לקבורו, ועל כן נדרשה התורה לאסור על הכהן להיטמא לאבר זה.

אולם, רבים מהפוסקים חולקים על דעת האגרות משה וסוברים שקבורת אבר מן החי היא מנהג קדום, אך אין חובה לעשות כן. המהרי"ל דיסקין זצ"ל (שו"ת, קונטרס אחרון אות קפ"ח) מוכיח זאת מדברי רש"י (כתובות כ/ב ד"ה ומוכי שחין), המתייחס למנהג קבורת איברי מוכי השחין ומבאר, שהיו קוברים את אבריהם מפני ש"אבר מן החי מטמא". הרי לנו, שאין קבורתו חובה מן התורה, אלא כדי שלא יטמא.

לימוד רפואה על אבר מן החי: אף על פי שמעיקר הדין אין חייבים לקבור אבר מן החי, כתב בשו"ת מלמד להועיל (יו"ד סימן קי"ח), כי ראוי לקבורו בבית קברות כדי שהכהנים לא יבואו לידי מכשול.

על פי דברי המהרי"ל כתב בעל ציץ אליעזר זצ"ל, כי מאחר שמעיקר הדין אין חיוב לקבור אבר מן החי, הריהו מותר בהנאה ורשאים ללמוד רפואה על איברים אלו [וראה עוד במאורות הדף היומי כרך ג', מסכת כתובות דף פ"ו לגבי לימוד רפואה על איברים].

מעניין לציין שהיו שהקיפו לקבור גם את שיניהם שנשרו. דוגמה לכך מובאת בחיד"א (שו"ת יוסף אומץ סימן ל'), אשר נשאל על אודות זקן תלמיד חכם "שנהג להצניע שיניו הנופלים בכיס אחד, כדי שיקברם עמו". ויהי היום ואחת מהשיניים השמורות עמו נעלמה ואבדה, והיה הישיש שרוי בצער. בתשובתו מציין החיד"א, שאכן שמע על כך שיש מ"חכמי המערב" המקפידים על קבורת שיניהם, אך למעשה אין צורך לקבורם. החיד"א מסיים את דבריו בניחומים לישיש המצטער על שינו שאבדה, וכותב: "ובכן, תנוח דעתו של זקן, יצא הצער ושקט ושאנו, וגם עד זקנה ושיבה יהא שלמא רבא".

ייצור מוצרי רפואה מגוף האדם: נושא נוסף הקשור בעקיפין לנידון זה נוגע לחברות העוסקות בייצור תרופות ומשחות שונות, אשר רוכשות שליות מבתי חולים ומשתמשות בהן כחומר יסוד למוצרי טיפוח שונים. הגר"י וויס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק ז' סימן ק"ב) נשאל על ידי רב בית החולים שערי צדק, אם מותר לבית החולים להיענות לבקשתן.

צעילוי נשמת

הר"ר ישראל צבי הפטקה ז"ל
ב"ר רפאל ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשל"ג
וזוג' מרת **בלה** ע"ה
ב"ר נתן נטע ז"ל נלב"ע כ"ה בתשרי תרפ"ט
תנצב"ה

הונצחו על ידי המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר שמעון יסלזון ז"ל
בן החבר שמואל ע"ה נלב"ע ה' מרחשון תשנ"ו
וזוגתו מרת **לינה קריינלה** ע"ה
בת ר' אריה פורכהיימר ע"ה נלב"ע כ"ו בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה

הונצחו על ידי ילדיהם שיחיו

גילגולה של שאלה בין גאוני הדור: הגר"י וייס זצ"ל, שעמד ערב נסיעה לחו"ל, העלה בקצרה את עיקרי הספק והפנה את השואל אל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כדי שיקבל את הכרעתו בנושא זה. בצדדי הספק מעלה המנחת יצחק שתי סברות לאסור את מכירת השליות. א. מבואר בירושלמי (שבת סוף פרק י"ח), שנהגו לקבור את השליות באדמה כערבון לאדמה ממנה נוצר האדם, שעתיד הוא לחזור אליה [גם סגולה יש בדבר, כפי שיש מהפוסקים הכותבים, שקבורת השליה בארץ מהווה סגולה לאריכות ימים. עיין "ציץ אליעזר" חלק י' סימן כ"ה]. ב. לעיתים עלולות השליות להתערב בשליות שבתוכן נפלים האסורים בהנאה וחייבים קבורה. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שם בהערה) הכריע כסברתו של הגר"י וייס זצ"ל ואסר למסור שליות לצורכי תעשיה, ואכן כך נוהגות הנהלות בתי החולים הדתיים.

דף מג/א אפילו גוסס

האם מותר להחיות מתים תוך כדי חילול שבת

מבואר בסוגייתנו, שלא זו בלבד שלכהן אסור להיטמא למת, אלא אף אסור לו להכנס לחדר בו שוהה גוסס מחשש שמא ימות. כך גם הכריע להלכה ה"שולחן ערוך" (י"ד סימן ש"ע סעיף א'), וגם הרמ"א כותב כי יש להחמיר, למרות שיש החולקים על השולחן ערוך ומתירים זאת.

כיצד החייה אליהו הנביא את המת? השיטה מקובצת (ב"מ קיד"א) מקשה, כיצד גהר אליהו הנביא על ילדה המת של האשה הצרפתית כדי להחיותו, הרי הוא היה כהן שאסור לו להיטמא למת? ומתוך, שהילד היה גוסס בלבד.

אולם, השיטה מקובצת שב ומקשה על פי דברי גמרתנו בה מבואר, כי גם לגוסס אסור לכהן להתקרב! השיטה מקובצת מבאר, כי אליהו הנביא ידע שסופו של הילד לחיות, ולפיכך לא היה דינו של הילד כגוסס העומד למות, וממילא לא היה חשש לטומאה, שהרי כל האיסור בגוסס, נובע מחשש שמא הוא ימות.

החיית מתים האם היא בכלל פיקוח נפש? גם בעלי התוספות (שם ד"ה "אמר") מתייחסים לידיעתו המוקדמת של אליהו הנביא שהילד בוודאי יחיה ואומרים, כי משום כך נוצר מצב של פיקוח נפש, המבטל את האיסור להיטמא למת.

על דבריהם מקשים האחרונים, שהרי דרשת הגמרא (יומא פה"ב) הלומדת כי איסורי התורה [לבד מג' עבירות] נדחים מפני פיקוח נפש, אמורה לגבי הצלת אדם חי ולא לגבי החיית מתים?

שאלה נוספת הקשה הגאון הנצי"ב זצ"ל, שאם אמנם סברו בעלי התוספות כי החיית מתים אף היא בכלל פיקוח נפש, מדוע כתבו שאליהו הנביא ידע בוודאות שהילד יחיה, והרי גם ספק פיקוח נפש דוחה את כל התורה (יומא שם)?

ההיתר לחלל שבת משום פיקוח נפש, מורכב משני טעמים: הגאון הנצי"ב (העמק שאלה שאלתא קס"ז אות י"ז) מחלק בסברא נפלאה שיש שני טעמים לכך שאיסורי התורה נדחים מפני פיקוח נפש. זאת, על פי המבואר בגמרא (שם) המביאה את דברי רבי שמעון בן מנסיא הדורש מהפסוק "ושמרו בני ישראל את השבת" - "אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה". הגמרא מקשה שלימוד זה מורה על הצלה וודאית אך עדיין אין ללמוד ממנו על פעולת הצלה שספק אם תועיל! לפיכך מסיקה הגמרא כי לומדים מהפסוק "וחי בהם" שעלינו לעשות כל השתדלות כדי לנסות להציל חיים.

על פי דברים אלו אומר הנצי"ב, כי מעתה למדים אנו, שישנם שני טעמים חלוקים בדיניהם, לדחיית איסורי התורה מפני פיקוח נפש: א. "חלל עליו שבת אחת כדי שיחיה שבתות הרבה", האמור רק במקרים שפעולת ההצלה תועיל בוודאי לחולה. ב. על פי הפסוק "וחי בהם", המלמד כי בכל מקרה יש להציל ואף כאשר ישנו ספק אם יצליח.

מעתה מבוארים היטב דברי בעלי התוספות, שכן, על אדם שכבר מת אין לימוד כי ניתן להצילו מטעמי פיקוח נפש, כפי שהגמרא אומרת שדרשת התורה אמורה רק על אנשים חיים ולא על תחיית המתים, אולם, מהדרשה "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה", ניתן ללמוד שאף יש להחיות מתים כיון ששייך בהם הטעם "חלל עליו שבת אחת"... ולשם כך מותר לעבור על איסורי תורה, אלא שיש לנהוג כן רק באופן שבוודאי יחיה המת, ועל כן כתבו בעלי התוספות שאליהו ידע בוודאות שיחיהו שהרי טימא עצמו לצורך החיית מת.

דף מז/א אבל מטמאין למת מצוה

האם מותר להדליק מנורה בשבת עבור חולה

סוגייתנו עוסקת בדיני הזהירות והפרישות מטומאה, המוטלים על כהן גדול ועל נזיר. בתוך כך אומרת המשנה, שרשאים הם להתעסק בקבורת "מת מצוה" שנקרה בדרכם ואין מי שיביאהו לקבר ישראל, אף שהם נטמאים על ידי כך.

האם הכהן חייב לשכור קברנים שימלאו את מקומו? דנו הראשונים והאחרונים, מהי ההלכה במקרה שנקרה "מת מצוה" בפני הכהן, ועומדת בפניו האפשרות לממן מכיסו שכר עבור קברנים שיבואו אל המקום בו מוטל המת ויתעסקו בקבורתו במקומו. האם חייב הכהן להזיל מממונו כדי שלא יטמא בטומאת מת, או שמא מאחר ובפניו מוטל "מת מצוה" הדורש קבורה, רשאי אף הכהן לקבורו.

הגדול ביקש להציג בפניהם את חמיו וחמותו הנבוכים, ואחיו טען כי אמו חייבת להכיר את רעייתו תחילה. מפה ומשם משכו בדשי בגדיהם, מן הצד קיפצו ארבעה נינים ובתווך עמדו עשרות נכדים קורנים מאושר.

- "של מי היא?" שאל הסב והצביע על תינוקת בעגלה.
 - "שלו", הצביע אחד הבנים על גבר מזוקן.
 - "ושל מי הוא?" - הצביע הסב על המזוקן.
 - "שלה" - הצביע המזוקן על אמו.
 - "ומי היא?" תמה הסב.
 - "היא אשתי", השיב הבן.

שמח.

הוא שלו, אהה, והיא שלה, זאת אומרת, הבן שלה התחתן עם הבת שלך וזה הנין של... רגע, מהתחלה. **שעות** ארוכות עמלו הסב והסבתא לעשות סדר במשפחה ולבם כמעט לא עמד בעומס. איזו משפחה למופת. עשרות נכדים ונינים, חתנים וכלות. **אושר** אדיר.

★ ★ ★

למען האמת, כל סבא וסבתא יכולים לחוות חוויה זו, אם רק יקחו לעצמם אתנחתא, ירפו מטרדות היום יום ויביטו בסיפוק על צאצאיהם. הצאצאים אותם צאצאים, הילדים אותם ילדים. הנכדים אותם נכדים והנינים אותם נינים.

רק מה? נקודת המבט. הזווית. כשרואים פתאום את הכל בבת אחת, מתורגשים עד כלות. אבל בעצם, הכל קיים אצל כל אחד.

★ ★ ★

הימים הנוראים הם הזמן בו יהודי עומד בינו לבין קונו, ועושה חשבון נפש בינו לבין עצמו. זה הזמן לסקור את העבר, לבדוק את שנעשה, ולתקן את העתיד.

זוהי גם הזדמנות שכדאי לנצל כדי לדאוג על כנפי הדמיון עשרות שנים קדימה ולהביט לאחור על תוצאותיהן של החלטות קטנות אך משמעותיות שנקבל בזאת השנה.

למשל, "הדף היומי". **עומד** יהודי ומקבל על עצמו להשתתף בקביעות בלימוד הדף היומי.

החיים לא קלים. לעיתים, האושר והשמחה, החדווה והסיפוק של לימוד הדף היומי, נבלעים בהמיית חיי היום יום. שמחים, מאושרים, אבל גם עמלים ממרוצת החיים.

הציבו רגע את עצמכם קדימה, בעוד... שלושים שנה, נניח. עתה הביטו לאחור בסיפוק אדיר על למעלה מעשרת אלפי דפי גמרא שהספקתם ללמוד במסגרת הדף היומי!

מדהים!

אחרי הימים הנוראים, ורגע לפני שמחת תורה, זה הזמן להתחיל, ליישם את הקבלה. תהיה גאה בעצמך לא רק עוד שלושים שנה, אלא כבר מחר בבוקר.

למעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מד/א אבל מיטמאין למת מצוה

עונש על שלא הגן

אף על פי שהכהן הגדול נטמא למת מצוה כי הוא מחוייב בכך - עליו להביא קרבן טומאה מדוע? מפני שאיש קדוש כמותו, היה לזכותו להגן שלא ימות איש באוהלו... (משך חכמה במדבר ו'ח).

דף מד/א לאסור יין מצוה כיון רשות

הנזיר אינו מפסיד

בסיום המסכת נאמר בשם רבי נהוראי ששמואל היה נזיר. בהמשך נאמר בשם רבי נהוראי שגדול

הרשב"א (יבמות פט/ב) כתב, שרשאי הכהן לקבור בעצמו את "מת המצוה" ואינו חייב להזיל ממון מכיסו כדי שלא יטמא. כך גם פוסק הרמ"א (יו"ד סימן שע"ד סעיף ג): "יש אומרים אם אינו מוצא שיקברוהו רק בשכר, אינו חייב לשכור משלו אלא מיטמא אם ירצה". בטעם הדבר מבאר השדי חמד (דברי חכמים סימן ל"ט) שאחר שהמת מוטל בפניו, נתחייב הכהן במצוות קבורתו ועל כן אין דורשים ממנו לחפש דרכים כדי להיפטר הימנה למרות שהוא נטמא תוך קיום מצוות הקבורה. **שכירת מרכבה מהירה כדי להציל את החולה מחילול שבת:** נידון זה, אם על האדם להזיל מכספו כדי למנוע מצבים בהם יאלץ לעבור **בהיתר** על דיני התורה, נוגע גם לגבי הלכות "פיקוח נפש". דוגמה הממחישה את הספיקות בנושא זה, נידונה בשו"ת זית רענן, וכה היה דבר המעשה: חולה עני שהיה במצב מסוכן, נזקק לנסוע בדחפיות לרופא מומחה שקבע לו תור לתאריך מסויים. עקב הזמן הקצר שעמד לרשות החולה, הוא שכר סוס ועגלה שיסיעו אותו יומם ולילה אל הרופא הגדול.

בערב שבת הגיע החולה העני לעיר בה התגוררו יהודים רבים. בני הקהילה ארחוהו כראוי והשביעו את נפשו הרעבה, ומששמו לב כי בעיצומה של השבת הוא נפנה למרכבתו במטרה להמשיך בנסיעתו, תמהו ושאלהו מדוע הוא מחלל את השבת. העני ענה להם שמדובר ב"פיקוח נפש", וכיון שאין בידו סכום כסף המאפשר לו לשכור עגלה הרתומה לסוסים משובחים שעושים את דרכם במהירות, נאלץ הוא לנסוע בעגלה הרתומה לסוס זקן ובכך לחלל את יום השבת. בני העיר שמעו את דבריו, נדו בראשם, ונתנו לו להפליג לדרכו.

לאחר זמן מה, החל הספק לנקר בליבם, שמא חטאו חטאה גדולה לה' בכך שלא מימנו עבורו מכיסם עגלה וסוסים משובחים, ובכך היו מונעים ממנו לחלל את השבת.

בתחילת תשובתו (חלק א' סימן ב' אות ג) אל בני הקהילה, כותב בעל הזית רענן, שאמנם ראוי היה שידיאגו לאחיהם המסכן ובכך יגמלו עמו גמילות חסד, ואף יקדשו שם שמים במעשיהם. אולם, הוסיף וכתב, שמעיקר הדין הם לא היו חייבים להפרישו מחילול שבת כאשר הדבר כרוך בהוצאה מרובה. זאת, כדברי הרשב"א המכריע לגבי כהן, שאינו חייב לשכור קברנים לקבור את "מת המצוה" כדי שלא ייטמא בעצמו. הרי לנו, שאין האדם מצווה להפסיד ממון כדי לשנות מצב קיים בו מותר לעבור על דיני התורה.

על פסקו של בעל הזית רענן היו מהאחרונים שחלקו וסברו שהשוואה בין כהן הנתקל ב"מת מצוה" לבין פיקוח נפש אינה במקומה, וכה טעמם: כידוע, יש שתי הגדרות למצב בו מצוות "לא תעשה" נדחית מפני מצות "עשה". א. "הותרה" ב. "דחוייה". מצב של "הותרה" פירושו שהתורה אומרת, כי **כלל לא אסרה** על הכהן להיטמא בטומאת מת כאשר הוא נתקל ב"מת מצוה", לעומת זאת, מצב של "דחוייה" פירושו, כי אמנם מוטל איסור קבוע על הכהן להיטמא למת, אלא שכל זמן שאין אחרים שיטפלו ב"מת מצוה" **נדחה** איסור טומאה מפני מצוות הקבורה.

ההבדל בין שתי ההגדרות בא לידי ביטוי גם בנידוננו, שכן, אם איסור הטומאה **הותר** כאשר מוטל "מת מצוה" בפני הכהן, אזי גם כאשר באפשרותו לשכור אחרים שיקברוהו, אין הוא מצווה לנהוג כן, שהרי כעת קיימת בפניו המצוה לקבור את המת, ואילו איסור הטומאה אינו קיים מאחר שהותר כליל. אולם, אם איסור הטומאה **נדחה** כאשר הכהן נתקל ב"מת מצוה", אך לא **הותר**, אם כן, בשעה זו עומדים בפניו גם איסור הטומאה למת וגם מצוות הקבורה, וממילא אם יכול הוא להנצל מאיסור הטומאה חובתו היא לעשות כן, וודאי שחייב לשכור אחרים שיקברו את המת.

מעתה, כאשר אנו באים לדון אם ניתן להשוות בין איסור הכהן להיטמא, לחילול שבת מחמת "פיקוח נפש", מוטל עלינו לבדוק האם בשניהם מצוות "לא תעשה" **הותרה** בפני האיסור, שאם לא כן, אין להשוות ביניהם.

ואמנם, לגבי טומאת כהן אומר רש"י (ברכות כ/א) שהיא **הותרה** מפני מצוות הקבורה, אולם, לגבי "פיקוח נפש" כתב הרמב"ם (הלכות שבת פרק ב' הלכה א', עיין כסף משנה) שהשבת **נדחית** מפני פיקוח נפש. ממילא נדחית השוואתו של בעל הזית רענן בין איסור טומאה לחילול שבת.

אולם, הגרש"ז אויערבך זצ"ל (מנחת שלמה סימן ז) פרך חילוק זה של האחרונים, מכיוון שהרשב"א הפוסק שהכהן אינו חייב להזיל מכיסו עבור אחרים שיקברו את המת, הוא עצמו **חולק** על דברי רש"י הנ"ל וסובר, שגם אצל כהן לא **הותר** איסור הטומאה אלא **נדחה**. ואם כן, שוב ניתן להשוות את הלכות טומאת הכהן להלכות "פיקוח נפש" ולומר כי כשם שאין הכהן צריך להפריש מעות מכיסו כדי להמנע מטומאה, כך אין אנשי אותה העיר חייבים לממן את שכירת העגלה והסוסים לחולה המסוכן.

דוגמא אקטואלית לנידון זה, מצאנו בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק ל"ב ס"ק קס"ו ו"מנחת שלמה" שם) הכותב כי "מותר להדליק את האור בשביל החולה שבסכנה, אף אם אצל שכנו ישנה מנורה **דלוקה**, אלא שהעמדתה לרשות החולה תגרום לשכן צער וסבל גדול" [כגון שישן ויש צורך להעיר אותו]. להלכה, נחלקו גדולי הפוסקים ז"ל בדין זה (ס"ק קס"ו) והש"כ נקט כדעת רבו הגרש"ז אויערבך זצ"ל שהתיר.

העונה יותר מן המברך. **שייכות** המאמרים מתבארת, לפי החתם סופר, בכך שהנזיר אסור במצוות שונות התלויות בברכתם על היין. איך, אם כן, הזירה חנה את שמואל בנה בעוד הוא מפסיד ברכות?
כרם, מאחר שגדול העונה מהמברך, הרי שבענייניו על ברכת אחרים אינו מפסיד כלל אלא אף מרויח...

דף מה/א היה מביא ג' בהמות: חטאת, עולה ושלמים **סדר המשנה וסדר התורה**
התורה מונה את קרבנות תגלחת הטהרה: כבש לעולה, כבשה לחטאת ואיל לשלמים.
המשנה, ביאר הגר"י קיינצקי. סדרה את הדברים לפי סדר הבהאה, אולם הפסוק שהזכיר את הבהמות בשמן סדר את הכבש שהוא זכר לפני הכבשה שהיא נקבה, ושניהם לפני האיל שהוא מבוגר יותר (אמת ליעקב, עמוד תכ"ד).

דף מה/ב וחלת מצה אחת מן הסל **טעמן של מצות הנזיר**
מדוע מביא הנזיר סל מצות?
מצות כגון אלו מצינו גם בקרבן תודה, הבא להודיע על הנס. אף הנזיר, עליו להודות לה' שעזרו להיות קדוש לשמים!
יש לציין שגם עמוס הנביא, כאשר הוא מפרט את טובות ה' לישראל, הוא מודה על כך שהעלה מבחורים לנזירים, היינו שעזרם להתקדש ולהתקרב אליו.
על כל מעלה רוחנית שרוכשים יש להודות לה' (העמק דבר).

דף מו/א ואחר ישתה הנזיר יין **עדיין הוא נזיר**
דרש רבי משה אלשיך:
בוא וראה שכבר תמו ימי נזירותו, מותר הוא בין ועדיין הכתוב קוראהו נזיר, ללמדך שקדושת נזירותו, התעלותו ודרכתו אליה הגיע, לא חלפו ממנו עם גמר ימי הנזירות.

דף מח/ב **טומאת מת מצוה - דחוייה או הותרה**
נחלקו רש"י ותוספות (ברכות כ/א) אם מה שכהן מיטמא למת מצוה זוהי 'הותרה', או 'דחוייה' בלבד. הגר"ז סורוצקין זצ"ל, בספרו אזנים לתורה (אמור), תולה את מחלוקתם במחלוקת מדרשים; בפרשת טומאת כהנים נאמר (ויקרא כא/א): "וַיֵּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֱמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאֶמְרָתְךָ אֲלֵהֶם לֵאמֹר לֹא יִטְמָא בְּעַמְיֹוֹ". במדרש איכה דרשו שאמירה ראשונה באה לאסור טומאת מת והשנייה להתיר מת מצוה, ואילו במדרש ויקרא רבה דרשו זאת להיפך. בכך, איפוא, נחלקו: אם מלכתחילה נאסר הכל ושוב הותר האיסור למת מצוה, או שאמירה הראשונה התירה טומאת מת מצוה, שלא נאסרה כלל באמירה שלאחריה...

דף מח/א על נפש מת לא יבא - בנפש אדם הכתוב מדבר **נפש מת - לא בבהמה**
פירש בעל ישמח משה:
אי אפשר לקרוא לבהמה 'נפש מת'! בחייה אמנם היא נפש, אולם מכיוון שאין נשמתה נשאת לעולם הבא, אין בה 'נפש מת כלל וכלל'! (לקוטי בתר ליקוטי).

דף מח/ב ולאחותו ומל תלמוד לומר **פסח ומילה בדווקא**
מדוע נדרשה דרישה זו דווקא במילה לאחותו? וכן מדוע הוזכרו דווקא מצוות פסח ומילה?
מפרש התורה תמימה: חז"ל דרשו "פתחי לי אחותי" על התקשרות ישראל להקב"ה על ידי המצוות ודרשו כי 'אחותי' היינו שנאתחו להקב"ה במצרים בדם פסח דם מילה.
זהו איפוא הרמז: אף פסח ומילה המאחים את ישראל להקב"ה נדחים עבור מת מצוה...

דף מט/א דאי כתב אביו **הסדר מדוייק**
הגמרא אומרת שיש חידוש יותר באיסור להטמא לאם מהאיסור להטמא לאב, שכן האם ודאית מהאב. **לפיכך,** אמר בעל קהילות יעקב זצ"ל, מתבאר

דף מז/א היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה

עיכוב קבורת המת לכבודו, אימתי?

כמבואר במשנתנו, אף על פי שכהן גדול ונזיר אסורים להיטמא אפילו לשבעת קרוביהם, מכל מקום ל"מת מצוה" מצווים הם להיטמא.

דיני "מת מצוה", אימתי? דין זה אינו אלא אם מוטלת בפניהם גופתו של מת המצוה, או ראשו ורובו, או גולגולתו ושדרתו, אך לאברים אחרים של הנפטר לא התירה התורה להיטמא. אולם, אם הם כבר נטמאו לנפטר וקברוהו, ולאחר מכן מצאו אבר מגופו שנעלם מהם בשעת הקבורה, מצווים הם לחזור ולהיטמא לאבר זה לבדו (שולחן ערוך, יו"ד סימן שע"ד סעיף ב').

לפני כשלושים שנה נהגו בתי חולים מסויימים לנתח גופות של חולים שנפטרו בתחומם, ללא נטילת רשות מבני משפחותיהם ובניגוד לרצונם. בעקבות כך שלח אחד מרבני ארץ הקודש מכתב אל הגר"מ פינשטיין זצ"ל, בו הוא כלל נידונים אחדים שעלו כתוצאה ממצב עגום זה.

בני המשפחות שאברי יקיריהם נגזלו, הסתפקו אם גם כאשר גופות יקיריהם מובאות אליהם חסרות אברים שונים, הם יכולים לעכב את הקבורה לכבודו של הנפטר שיבואו רבים להלוויתו, כפי שנפסק בשולחן ערוך (יו"ד סי' שני"ז סעיף א'), או שמא דין זה שאפשר לעכב את קבורת המת לכבודו, הינו דווקא כאשר כל גופו של הנפטר מובא לקבורה, אך כאשר קוברים רק חלקים ממנו, חובה להביאו לקבורה בלא כל עיכוב. בדברי השאלה, נתבקש בעל האגרות משה להגדיר במדוייק העדרם של אלה אברים גורמים לכך שהנפטר לא ייחשב כמת שלם אלא כאברים אברים, שחייבים להביאם לקבורה ללא עיכוב.

על פי הדברים הנזכרים, דן הגר"מ פינשטיין זצ"ל, האם אמנם חלוק דינו של גוף שלם ושדרה וגולגולת משאר אברים, כפי שהתבאר לגבי מת מצווה ועל כן יש לעכב הלויה לכבוד הנפטר רק כאשר מביאים לקבורה את כל גופו או את שדרתו וגולגולתו, אולם אברים אחרים יש להביא לקבורה מיידית בלא כל עיכוב. בסוף דבריו מכריע האגרות משה כי אף אם מובא לקבורה אבר בודד בלבד, אם אבר זה נותר מכל גופת המת ואין אפשרות להביא את שאר אבריו לקבורה, נחשבת הקבורה הזו כקבורת אדם שלם שיש להקפיד על כבודו ואם כן ניתן לעכב את הקבורה כדי לערכה ברוב עם.

עיכוב קבורת מת כדי לשתפו במחאה: שאלה נוספת ברוח אותם ימים הובאה שם, אם אסור לעכב את הקבורה כדי להביא גופת נפטר שחוללה לכינוס המונים המוחים נגד ביזוי המתים, מאחר שלמת עצמו לא תצמח שום תועלת מביזויו. למעשה כתב האגרות משה שהדבר מותר כדי להרבות את כבוד המתים, שכן על ידי כך יתבטל מנהג זה של ביזוי המתים.

מה שבאיסור טומאת כהן גדול לקרוביו הקדימה התורה להזכיר את האב, ואילו בהיתר טומאת כהן הדיוט לקרוביו, הוקדמה האם.

ככהן גדול באה התורה לומר שלא רק לאב שאינו ודאי אין להטמא, אלא גם לאם, ואילו ככהן הדיוט באה לומר שלא רק לאם שהיא ודאית מותר להטמא אלא גם לאב...

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

